

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ФАХОВОЮ ПІДГОТОВКОЮ ДЛЯ ПЕРЕХОДУ ДО ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

INNOVATIVE MODEL OF THE PROFESSIONAL TRAINING STATE MANAGEMENT FOR THE TRANSITION TO THE KNOWLEDGE ECONOMY

У статті висвітлено проблему впливу різних моделей державного управління на формування освітнього фахового простору для підготовки кадрів. Показано особливості централізованої моделі, децентралізованої моделі, моделі синтезу централізованого та децентралізованого державного управління освітнім регіональним простором. Виокремлено показники ефективності державного управління системою фахової освіти в традиційному освітньому просторі. Представлено сутність та структурні складові інноваційної моделі державного управління освітнім регіональним простором. Відзначено базування інноваційної моделі державного управління фаховою підготовкою кадрів на інноваційних управлінських концепціях. До інноваційних управлінських концепцій віднесено ліберальну, аксіологічну, синергетичну або саморегуляційну парадигми управління фаховою освітою. Виділено такі види регіонального простору фахової підготовки: традиційний, суб'єктний, перехідний (з елементами інноваційної освітньої інфраструктури), інноваційний. Зазначено детермінанти генезу та особливості прояву перехідного регіонального освітнього простору. Підкреслено обмеженість підготовки інноваційних кадрів в умовах функціонування перехідного освітнього простору. До особливостей суб'єктного регіонального освітнього простору віднесено перетворення системи фахової освіти із об'єкта державного управління на суб'єкта освітньої діяльності. Складовими інноваційного освітнього простору визначено інноваційну культуру виробництва, реалізацію інноваційного потенціалу кадрів, інноваційну освітню інфраструктуру, нагляд за інноваційною освітньою діяльністю. Надана характеристика кадрів з традиційною культурою виробництва. Представлено сутнісні якості кадрів з інноваційною культурою виробництва. Звернено увагу на необхідні умови становлення інноваційного освітнього простору як значущого фактору соціально-економічного розвитку регіону.

Ключові слова: модель державного управління, інноваційна модель, інноваційний освітній простір, кадри з інноваційною куль-

турою виробництва, інноваційна освітня інфраструктура.

The article highlights the state administration different models influence problem on the educational professional space formation for personnel training. The centralized model peculiarities, the decentralized model, the synthesis model of centralized and decentralized educational regional space state management are shown. The effectiveness indicators of the professional education system state management in the traditional educational space are singled out. The essence and structural components of the educational regional space state management innovative model are presented. It was noted that the state management innovative model with personnel professional training is based on innovative management concepts. Innovative management concepts include liberal, axiological, synergistic or self-regulatory professional education management paradigms. The professional training regional space following types are distinguished: traditional, subject, transitional (with innovative educational infrastructure elements), innovative. The genesis determinants and transitional regional educational space manifestation peculiarities are indicated. The training innovative personnel limitations in the transitional educational space functioning conditions are emphasized. The professional education system transformation from a state administration object to an educational activity subject is attributed to the subject regional educational space peculiarities. The innovative educational space components are defined as the production innovative culture, the personnel innovative potential realization, the innovative educational infrastructure, and the innovative educational activities supervision. The personnel characteristics with a traditional production culture are given. The essential personnel qualities with an innovative production culture are presented. Attention is drawn to the necessary conditions for the innovative educational space creation as a significant factor in the socio-economic region development. **Key words:** public administration model, innovative model, innovative educational space, personnel with innovative production culture, innovative educational infrastructure.

УДК 351:331.5
DOI <https://doi.org/10.32782/rma2663-5240-2022.31.7>

Любчук О.К.

Д. наук з держ. упр., професор,
завідувач кафедри туризму
Державний вищий навчальний заклад
«Приазовський державний технічний
університет»

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Значення фахової підготовки обумовлюється тим фактом, що вона стає важливим чинником зростання добробуту в постіндустріальному суспільстві. Державна та регіональна освітня політика в умовах становлення економіки знань є вагомим фактором формування відповідної інноваційної освітньої інфраструктури, підготовки кадрів інноваційної культури, управління освітнім простором в контексті його інноваційності,

тому це потребує з'ясування сутності та структурних складових інноваційної моделі державного управління фаховою підготовкою.

Аналіз останніх публікацій по проблемі.

До теоретичних передумов даної проблеми можна віднести наукові розробки, присвячені аналізу концептуальних, методологічних, кадрових засад державного управління, тенденцій та моделей сучасного стану його розвитку в роботах учених В. Альохіна, В. Буреги, В. Князева, Ю. Комара, Н. Нижника, О. Оболенського, В. Олуйка та ін. Сутність кон-

цепції «суспільства знань», основні напрямки та впливові фактори побудови інформаційного суспільства, роль вищої фахової освіти в становленні ринку праці, її особливості для інноваційного суспільства представлені в дослідженнях О. Григора, Д. Дзвінчук, Н. Діденко, М. Згуровського, Г. Малик, М. Степка та ін. Сутність управлінських концепцій як наукового підґрунтя побудови моделей державного управління підготовкою кадрів для різних моделей освіти з різною культурою виробництва представлено, зокрема, в дослідженні В. Бех та Ю. Бех [2].

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Вважаємо, що невирішеною проблемою є розробка інноваційної моделі державного управління фаховою підготовкою для економіки знань.

Формулювання цілей дослідження полягає у з'ясуванні впливу моделей державного управління на формування освітнього фахового простору для підготовки кадрів з різною культурою виробництва.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Вважаємо, що в залежності від функціонування моделі державного та регіонального управління системою неперервної освіти, застосування традиційних або інноваційних теоретичних засад в державному, регіональному управлінні освітою; використання традиційної або нової парадигми освіти для її розвитку, впровадження інновацій в систему освіти та розбудови її інноваційної освітньої інфраструктури можна виділити наступні види регіонального простору фахової підготовки: традиційний, суб'єктний, перехідний (з елементами інноваційної освітньої інфраструктури), інноваційний.

Характерними якостями кадрів з традиційною культурою виробництва є пасивність; очікування, що держава опікуватиметься їхнім добробутом, забезпечить основні життєві потреби, автоматично підвищуватиме зарплату в залежності від віку та стажу роботи, забезпечить кар'єрне зростання і надасть грошову підтримку під час виходу на пенсію. Ефективність державного управління системою фахової освіти в традиційному освітньому просторі залежить від організації функції контролю та зворотнього зв'язку, впровадження освітніх інновацій в знаннево орієнтовану освіту, розвитку освітньої інфраструктури. Вважаємо, що перехідний (з елементами інноваційної освітньої інфраструктури) освітній простір виникає, коли в державному та регіональному управлінні застосовується синтез централізованої та децентралізованої моделі управління системою неперервної

освіти в регіоні, що сприяє впровадженню освітніх інновацій та створенню окремих інноваційних освітніх закладів: інноваційних науково-освітніх комплексів, бізнес-інкубаторів на базі університетів. Децентралізована модель управління виключає базування на парадигмі адміністративного менеджменту, але може базуватися на парадигмі технократичного управління, де технократизм розуміється як специфічна взаємодія між людьми на основі теорії технічного знання, що використовується як методологія управління освітою [7, с. 340].

Зміст технократизму в управлінні освітою проявляється як сукупність дій менеджерів з інженерно-технічною освітою, які управляють за допомогою технічних засобів і використовують технологічний детермінізм. Саме технократизм в управлінні призвів світову спільноту до певного рівня матеріального достатку, заснованого на матеріально-технічній базі індустріальної цивілізації та до перетворення людини на «гвинтик» соціальної машини [2]. В умовах розбудови постіндустріального суспільства технократизм в управлінні стає соціально-неадекватним: призводить до екологічних катастроф; до дуже низького відсотку фахівців, здатних реалізувати свій творчий професійний потенціал; не сприяє впровадженню інновацій в освіту, розбудові інноваційної освітньої інфраструктури [7, с. 340-341].

При децентралізованій моделі державного управління впровадження освітніх інновацій в систему формальної неперервної освіти створює умови для перетворення підсистеми освіти із об'єкта державного управління на суб'єкта освітньої діяльності, що сприяє становленню суб'єктного освітнього простору в регіоні: прояву активності, самостійності, ініціативності, відповідальності в наданні освітніх послуг. Це передбачає перехід від традиційної моделі освіти до особистісно-орієнтованої моделі, де якість навчання вимірюватиметься не кількістю знань, набутих у процесі навчання, а особистісними якостями, серед яких зазначають компетентність як здатність вирішувати проблеми у життєвих, освітніх та професійних ситуаціях [6].

Вважаємо, що перетворююче начало сприяє творчому оволодінню своєю професійною діяльністю; становленню фахівця, здатного продуктивно працювати, розвивати свої творчі професійні здібності. Рівень творчого оволодіння професійною діяльністю відрізняється від рівня інноваційного оволодіння нею, оскільки інноваційна діяльність – це діяльність не тільки з розробки, що є характерним для творчої діяльності, але й діяльність з упровадження, освоєння, вироб-

ництва нововведень, які матимуть ринковий успіх. Однією з причин того, що багато нових розробок не впроваджуються, є підготовка кадрів, здатних відкривати нове, але не готових довести свої ідеї та винаходи до промислового виробництва в нових економічних умовах, чому заважають сформовані у них якості кадрів з традиційною культурою виробництва. Для того, щоб освіта стала суб'єктом освітньої інноваційної діяльності в регіоні, необхідною умовою є розбудова його інноваційної освітньої інфраструктури, що можливо в умовах функціонування перехідного та інноваційного освітнього простору. В умовах функціонування перехідного освітнього простору відбувається підготовка інноваційних кадрів та формується інноваційна культура в умовах окремих вищих освітніх закладів, які увійшли до інноваційної освітньої інфраструктури, у випадку інноваційного партнерства між владою, бізнесом та наукою [7, с. 342].

Вищій освіті відводиться особлива роль в забезпеченні розбудови освітнього інноваційного національного та регіонального простору в умовах становлення суспільства «знань». Стратегічно вирішальне значення надається інноваційній культурі, яка забезпечує високу сприйнятливість нових ідей людьми; готовність останніх до підтримки і реалізації новацій. Відповідальність за формування в людях інноваційної культури покладається на весь освітній комплекс і, в першу чергу, на систему вищої освіти [9].

Розвиток інноваційного освітнього простору передбачає подальшу розбудову інноваційної освітньої інфраструктури (бізнес-інкубаторів, інноваційних центрів, регіональних науково-освітніх комплексів, технопарків) як складової інноваційної інфраструктури, до якої відносять заклади освіти, організацій, установ, об'єднань, що здійснюють інноваційну освітню діяльність та надають послуги для її проведення, розробляють та впроваджують інноваційні освітні програми, проекти; сприяють поширенню та удосконаленню інноваційної культури особистості, що потребує виявлення її складових; зростання інноваційного освітнього потенціалу. Вважаємо, що інноваційна модель державного управління освітою є моделлю (децентралізованою або синтезом централізованої та децентралізованої), яка базується на інноваційних управлінських концепціях (ліберальній, аксіологічній, синергетичній або саморегуляційній парадигмі управління освітою), стратегією управління якої в регіоні є розбудова інноваційної освітньої інфраструктури на основі поєднання зусиль влади, освітньо-наукової діяльності

системи вищої освіти регіону, зокрема університетської, та бізнесу; постійне створення можливостей для прояву інноваційної діяльності; формування кадрів з інноваційною культурою виробництва, підтримка наукових шкіл та збільшення наукових кадрів в регіоні відповідно до потреб інноваційного розвитку, що буде сприяти становленню та функціонуванню інноваційного освітнього простору [7, с. 342-343].

Без відповідної професійної підготовки кадрів, потенційно спроможних стати суб'єктами інноваційних процесів, без усвідомлення ними сутності та значущості цих процесів, активізації творчої енергії цих кадрів та її спрямування на ініціацію та інтенсифікацію інноваційної діяльності неможливо досягнути позитивних зрушень щодо утвердження інноваційної моделі розвитку національної економіки [3]. Інноваційний розвиток неможливий без високоосвічених кадрів, які спроможні генерувати інноваційні ідеї та здійснювати їх практичну реалізацію, функціонування механізму державного управління інноваційним розвитком освіти [5], можливості удосконалення механізмів державного регулювання інноваційних процесів в Україні та регіонах на основі створення інноваційного клімату в регіонах, залучення їх у науковий та інноваційний простір країни, о використання їх потенціалу [8].

Складовими інноваційного освітнього простору визначають: інноваційну культуру та інноваційний потенціал, інноваційну освітню інфраструктуру та нагляд за інноваційною освітньою діяльністю. Інноваційна освітня інфраструктура включає до свого складу сукупність освітніх закладів, організацій, установ, об'єднань (інформаційні центри, бібліотеки, науково-методичні установи тощо), що проводять інноваційну освітню діяльність та надають послуги для її проведення [1]. Однією із форм інноваційної освітньої інфраструктури є бізнес-інкубатори, що створені і функціонують на базі університетів, розвитку яких надається вагоме значення в підготовці кадрів для інноваційної сфери.

В ст. 1 Закону України «Про інноваційну діяльність» [4], інноваційна інфраструктура розглядається як сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні). До інноваційних підприємств належать інноваційні центри, технопарки, технополіси, інноваційні бізнес-інкубатори. Необхідними умовами становлення інноваційного освіт-

нього простору як значущого фактора соціально-економічного розвитку визначені: інноваційна модель управління системою фахової підготовки; створення законодавчо-нормативного, фінансово забезпеченого поля для розвитку освітньої інноваційної діяльності; впровадження наукових фундаментальних і прикладних розробок в процес підготовки кадрів інноваційної культури для виробництва (бізнесу), науки; розвиток освітньої інноваційної інфраструктури.

Висновки. Таким чином, з'ясовано вплив моделей державного управління на формування освітнього фахового простору для підготовки кадрів з різною культурою виробництва, роль сучасної фахової підготовки для формування інноваційної культури, підготовки інноваційних кадрів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бачинська Є.М. Механізм формування інноваційного освітнього простору в регіоні. *Педагогіка і психологія*. 2007. № 1 (54). С. 79-88.
2. Бех В.П. Саморегуляційна парадигма освіти в епоху становлення світового громадянського суспільства. *Вища освіта України: теоретичний та науково-методичний часопис*. 2008. № 4 (додаток 1) : тематичний випуск «Безперервна освіта в Україні: реалії та перспективи». С. 14-20.
3. Гусєв В. Формування інноваційної культури як пріоритет державної інноваційної політики. *Освіта і управління*. 2003. Т. 6. № 2. С. 85-92.
4. Про інноваційну діяльність. Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV Дата оновлення: 12.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>. (Дата звернення 31.10.2022)..
5. Коваленко В.П. Удосконалення механізму державного управління післядипломною освітою в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління: 25.00.02 / Донецький держ. ун-т управління. Донецьк, 2006. 20с.
6. Любчук О.К. Складові особистісного ресурсного механізму державного управління неперервною освітою в контексті атрибутивного підходу. *Економіка і держава. Серія: «Державне управління»*. 2009. № 10. С. 57-60.
7. Любчук О.К. Теоретико-методологічні засади функціонування та розвитку механізму державного управління неперервною освітою в Україні та її регіонах : дис. ... докт. наук з держ. управління : 25.00.02 / Донецький держ. ун-т управління. Донецьк, 2011. 469 с.
8. Соловйов О.М. Удосконалення механізмів державного регулювання інноваційних процесів в Україні та регіонах: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Донецький держ. ун-т управління. Донецьк, 2005. 16 с.
9. Токарева В.І. Науково-теоретичні засади формування і функціонування системи підготовки управлінського персоналу в Україні : монографія. Донецьк : ТОВ «Альматео», 2005. 328 с.